

MIGRACIJE U ZAMIŠLJENE SVJETOVE – IMAGINATIVNA DVOJNOST PROSTORA U FORMIRANJU POETIČKOG IZRIČAJA U STIHOVIMA VLADIMIRA VIDRIĆA

Sanja Grakalić Plenković

Veleučilište u Rijeci

Vladimir Vidrić's poetry is characterised by certain dramatic quality and theatrical scenery achieved, among other things, by creating unreal spaces – the world of lyrical motives and the imaginary world. In the encounter of two worlds, the central, real one and the one which is merely an (imaginative) scenery, an inclination towards the divine, irreal or mythical atmosphere is felt which results in emphasizing the poem's universality achieved by creating the impression of migrations through time and space towards the eternal ideal of modernists – the artistic world.

Key words: Vladimir Vidrić, space, migrations, imaginary

Vidrić u prostornom obratu

Nakon duge zaokupljenosti kategorijom *vremena* i *vremenitosti* u književnosti, književnoznanstveni i kritički fokus interesa posljednjih desetljeća usmjerava se na pitanja *prostora* i *prostornosti*, tzv. *spatial turn*, zaokret k prostoru ili prostorni obrat, nastojeći ovaj višeslojni fenomen konceptualizirati nadilazeći geofizička obilježja i proširiti na socijalna, kulturna i društvena semantička polja.

Polazeći od strukturiranja prostora u književnom djelu u radu tematiziramo književni prostor oslanjajući se na recentne rasprave o prostornosti (usp. Zoran 1984; Foucault 1996; Bachelard 2000), među kojima se topografska struktura (Zoran 1984) doima najprikladnijom za čitanje poezije (usp. Grgas 2010), opisujući književni prostor poput konstrukcije; imaginarne, jedinstvene zemljopisne karte koju čine dijelovi književnog teksta. Takva individualizirana karta sastoji se od niza opreka, tipičnih ili specifičnih odraza pjesnikova doživljaja strukture svijeta, tj. koncepata poput unutra – izvana, daleko – blizu, gore – dolje. Promišljanje književnog prostora u svjetlu

njegova geografskog ishodišta širi mogućnosti interpretacije, pa ga je, iako se narativni tekst doima skloniji ovakvom iscrtavanju kategorije prostora, zanimljivo povezati s lirikom, osobito u autora koji u izričaju iskazuju sklonost deskriptivnim i narativnim elementima. Slijedom takvog promišljanja o književnom prostoru referirat ćemo se na stihove Vladimira Vidrića u kojega deskriptivni i narativni elementi mogu biti jedno od polazišta u interpretaciji. Stoga ćemo prostornu problematiku Vidrićeve lirike promotriti kao jedan od načina na koji pjesnik kreira često isticanu slikovnost. Detalji *spacijalne karte* koju čine isprepleteni elementi oprostorenja u njegovu zaokruženu pjesničkom opusu, jedinoj zbirci *Pjesme* (1907.), proširit će interpretaciju Vidrićevih stihova i nadopuniti tumačenja o odrednicama pjesnikove poetike. Namjera je opisati kako se književni koncept prostora artikulira u Vidrićevoj poeziji i kako se pjesnički subjekt pozicionira prema prostoru u kojem će oprizoriti svoju lirsku preokupaciju. Budući da se kategoriju prostora može povezati s interpretacijom Vidrićevih stihova, pjesnikovo pozicioniranje prema njoj ukazat će na detalje u formiranju i konstruiranju njegova pjesničkog identiteta.

Migracije u imaginarne svjetove

Vidrić poima prostor kao kompleksan koncept koji uključuje imaginarne i stvarne lokacije. Poznato je njegovo iskustvo u kreiranju imaginativnih prostora okarakteriziranih slikarskom vizualnošću, pa će tema ovog rada biti upravo opis Vidrićeva prostornog aspekta. Spacijalnoj problematici pristupa detaljno, smještajući svoje lirske preokupacije uglavnom u vremenski i prostorno udaljene imaginarne svjetove, čiji su izbor i lokacija usko povezani sa značenjem koje posjedujemo na temelju konotacija formiranih poznavanjem europskog umjetničkog i povijesno-kulturnog nasljeđa. Vidrićev spacijalni koncept, dakle, organiziran je i osmišljen kao nositelj kulturnih, umjetničkih i etičkih vrijednosti, pa bismo, osvrćući se na Vidrićevu poetiku prostora, pjesme mogli podijeliti u nekoliko krugova; antički (*Ambrozijska noć*¹, *U oblacima*, *Elije Glauko*, *Pompejanska sličica*, *Pomona*, *Coena*, *Jutro*, *Mentor i pjesnik*, *Ex Pannonia*, *Bako vodi pjesmu*), prostori slavenske mitologije (*Silen*, *Perun*), prostori drevnih mitologija i kultura (*Dva levita*, *Notturmo*, *Na Nilu*, *Sanjao sam...*, *Romanca*). S obzirom na intertekstualne

¹ Pjesme koje nisu dio pjesnikove jedine zbirke objavljene su u časopisima ili su dio pjesnikove ostavštine (*Ambrozijska noć* (*Život*, 1900.); *Sjene*, *Putovah...* (*Savremenik*, 1909.); *Sanjao sam...* (*Republika*, 1951.)). Sve pjesme navodim prema izdanju V. Vidrić, *Pjesme*, prir. Z. Plepelić, Erazmus, Zagreb, 1994.

poveznice s likovnim djelima, polazište za interpretaciju nekoliko pjesama je Vidrićeva izravna inspiracija konkretnim umjetničkim djelima, prostori kojih će simboličko značenje i težnja za secesijskom dekorativnošću svojom artificijelnošću učiniti prizore pred sobom vječnima (*Roblje, Grijech, Elije Glauko* (usp. Peić 1959; Mokrović 2000; Zlamalik 1984.)). Dio poetskih prostora karakterizira činjenica da se mogu interpretirati s obzirom na realne prirodne prostore koji su nadahnuli pjesnika, unatoč dojmu da prostornu pripadnost (prividno) ne naglašava (*Dva pejzaža* (usp. Kravar 2001), *Adieu, Scherzo, Bosket, Narodna, Kipovi, Sjene*). Pjesniku poznat, domaći krajoblik služi kao slikovna vinjeta, kao medij u stvoreni i umjetnički prostor što povezuje sjećanja i uspomene s realnim prostorom u blizini. Topoanalizom zamišljenih svjetova ove Vidrićeve prostore možemo povezati s intimnim prostorima sjećanja, koji odišu strašću ili samoćom, kao osamljena, intimna skrovišta, "školjke" u kojima pjesnik, opisujući ih pomnije, otvara vrata najdublje intime (Bachelard 2000: 33)².

Spacijalno diferencirani, prostori Vidrićevih pjesama doimaju se poput dijelova imaginarne karte na čijem su se širokom geografskom prostoru nekakvog fantastičnog kontinenta smjestili različiti, zamišljeni prostori, nastanjeni mitološkim, antičkim, srednjovjekovnim junacima, koji žive svoju lirsku vječnost, neovisno o tome jesu li obuzeti svevremenskim problemima ili onim malim, životnim.

Premda naoko prostorno (i vremenski) daleke i različite, povijesne, mitološke ili fantastične Vidrićeve svjetove povezuje pjesnikov postupak migracije na imaginarne površine, umjetne i podjednako daleke od realnosti. Preseljenje u svijet ambivalentnih, zamišljenih prostora odlika je pjesnikova artistsčkog stava kao modernista koji u bijegu u artizam bira bijeg u estetsko ili ideju odlaska, *velike secesije*, odmaka od tradicionalnog. Premještanje lirskog prizora u disparatni, imaginarni svijet prošlosti upućuje na nekoliko interpretacijskih paralela Vidrićeve poezije. Ponajprije donosi odmak od stvarnosti, tzv. lirsku kamuflažu, bijeg u daleke svjetove koji omogućavaju polemičan odnos prema zbilji i suvremenosti. Pritom je sama migracija fluidna, imaginarni svjetovi doimaju se realno, naglašeno vizualni, dok se prizor, nošen lirskom logikom – fantastično stvara pred nama. Iluzija histo-

²G. Bachelard fokusirao se na oblikovanje pjesničkog prostora u poetskoj imaginaciji. On se analitički usredotočuje na pjesničku sliku u njezinu nastajanje, koja proizlazi iz "čiste imaginacije", a njegova se prostorna analiza temelji na poimanju imaginarnog prostora kao doživljenog, odnosno percipiranoga prostora. Polazeći od psihičke osnove pjesničke slike, koncentriira se na čovjeku blizak prostor, tj. na "slike sretnog prostora" kao što su kuća, gnijezdo, školjka i dr. (Bachelard 2000).

rijskih skica kao artistski onezbiljenje dokida prostorne i vremenske relacije. Zamišljeni prostori naglašavaju dramatičnost, ali i nostalgiju za prošlim kulturama. Možemo ih tumačiti i kao odraz Vidrićeve poetske intencije – nemogućnosti ili nevoljkosti da sudjeluje u suvremenom mu svijetu ili želje da lirskom subjektu, tematizirajući svevremenske teme, omogući preseljenje u drugi svijet i tako posredno sveobuhvatnije vidi, dakle i emocionalno doživi i opiše lirski trenutak.

Dvostruka uloga spacijalnog koncepta

Bez obzira u koji spacijalni imaginarni svijet Vidrić smješta svoju lirsku priču, pomnija analiza njegovih književnih prostora ukazuje na to da pjesnik spacijalnoj problematici pristupa dvojako. *Središnji prostor* u pjesmi ili uže prizorište pjesme vizualiziramo poput pozornice, čije je značenje naglašeno ekspozicijom kao *mjesto centralnog prizora* i zgušnjute dramske napetosti, često scenski oblikovano poput kazališnog prostora scene. Ono se nalazi ispred drugog, šireg *prostora kulise*, čitatelju poznatog i prepoznatljivog. Ovakav Vidrićev prikaz prostora vezujemo uz niz pjesama koje se temelje na narativnoj osnovi, a smještene su u zamišljene svjetove drevnih antičkih ili starih civilizacija (*Ex Pannonia*, *Coena*, *Elije Glauko*, *Na Nilu*, *Pomona*, *Romanca*), ali i druge, čija je prizorišta teže odrediti (*Mrtvac*, *Noturno*, *Dva levita*).

Primjere za kreiranje fenomena prostora te smještanje lirskog subjekta unutar pomno strukturiranih prostornih shema opisat ćemo u nekoliko odabranih pjesama. U balanesknoj pjesmi *Ex Pannonia* široko, prostrano prostorno polje otvara se u uvodnim narativnim stihovima, najavljeno opisom rimskih naseljavanja i osvajanja novih prostora (*Kad smo pred osam ljeta / Za crnim panonskim lugom / Gradili zaseoke / Izemlju orali plugom*). Panonska rimska kulisa dočarana je epskim opisom, *in medias res*, doživljavamo je kao *prizorište* s tajanstvenim značenjem koje ćemo tek saznati. U samom uvodu otvara se kao zagonetna granica dvaju svjetova – kultiviranog svijeta rimskih građevina i divlje prirodne crne Panonije (*I kad smo kraj mutnih voda / Dizali bijele ville – ... / ... A mjesec je gledao s visa / Vrh zgradâ i s arhitravâ*). Sam kontrast između prirode i rimskih oplemenjenih prostora dodatno naglašavaju artefakti (*vile*, *arhitrave*). Osobit osjećaj za prostor Vidrić sugerira naglasivši prostorne relacije gore – dolje, istaknutim kontrastima mjesečine i mračnih mutnih voda. Pomno istaknut prirodni prostor naglašen svjetlošću Vidrić dodatno naglašava i vertikalnim konceptom; lirski promatrač, privučen pozivom lađara, *spustit će se k vodi*, kako bi pogledao

leš mlade utopljenice, da bi se ponovno, zapanjen i tužan, *digao* i *uspeo k drumu* te pošao *k bijelom dvoru*. Prostorna perspektiva usmjerava se na veličanstveni prizor s pomno osmišljenom rasporedom koji se otvara u drugom dijelu pjesme, kao jasno oblikovano središte na imaginarnoj panonskoj karti lirskog pripovjedača. Prizor se doima poput kazališnog. Scena je naglašena mjesečevom rasvjetom i smještajem likova na sceni koji se i ovdje zasniva na prostornim relacijama, pa je i njihova važnost definirana odnosom blizu – daleko. Prizor uključuje šest likova koji, iako je prizor snažno dramtiziran emotivnim konceptima smrti, ljubavi i roditeljstva, međusobno komuniciraju prvenstveno posredstvom specijalnih kategorija – smještajem na pozornici. Na njoj su gospodar i gospođa Flava, par robova i stari barbar s utopljenom mu kćeri, koje dominantna bjelina utopljeničina tijela vješto postavlja *u središte* prizora. Distancirana socijalnim položajem ali i hladnom tugom, gospa Flava *spustila* se s bijelog dvora da bi vidjela prizor, kako bi se, baš kao i lirski subjekt kraj vode, onda ponovno *digla* na balkon, i *udaljenošću* i hladnoćom sakrila svoje emocije. Kretanjem kroz prostor Flava mijenja mjesto s kojeg promatra prizor, ali i način njegova poimanja dok, spuštajući se i približavajući, spoznaje tugu; spustivši se, *trznu* i blijedi u suzama, da bi se, ponovno daleka i prostorno i osjećajima, popela na balkon. Kao što svjetlošću naglašava važnost ljepote artificijelnog i prirodnog krajolika u uvodnim stihovima, mjesečina će poput profinjjenih kazališnih svjetiljki naglasiti veličanstven središnji dramski prizor očajnog oca (*U dvorište legoh mrtvaca / I viknuh barbarskog roba. / On proplaka – nadnjev se svjetlom / I svjetlo ih poli oba*). Vidrićeva intencija da svjetlošću oprostore, prikaže i dramski naglasi pozornicu potvrđuje njegovo često naglašavano slikarsko poimanje prostornog koncepta. Njime će dočarati perspektivu i širinu prostranosti kulise kao pozadinskog prostornog koncepta, ali i osvijetliti centralni prostor scene u baladi. Osnovno značenje imaginarnog mjesta naglašava se dodatno kontrastom bjeline kultiviranih rimskih građevina i divlje i prijeteće prirode kao kobnog mjesta nesreće. Uočene *horizontalne* i *vertikalne* relacije u smislu opozicija ovdje – tamo, gore – dolje (Zoran 1984) u funkciji su Vidrićeve naklonjenosti sceničnosti, a konceptualizacija prostora u funkciji dramtizacije. Postupak kojim Vidrić postiže povezanost prvog (središnjeg) i drugog (pozadinskog) prostora rezultira dokidanjem prostorne zatvorenosti, oduzimanjem pretpostavljene omeđenosti, a rezultat je otvorenost i širina zamišljenog prizora. Pažljiv odabir svjetova jasno upućuje na Vidrićevu svijest o važnosti mjesta u pjesmi, jer se njegov odabir pozadinske kulise središnjem prizoru reflektira na značenje teme o kojoj progovara i time je čini bezvremenskom, čak i kada se doima, kao što je to slučaj u pjesmi *Ex Pannonia*, tajanstvena i nedorečena.

U pjesmi *Na Nilu* Vidrić kraljicu Nefris i mjesto radnje koje je povijesno i geografski poznato smješta u stilizirani umjetni krajolik na obali egipatske rijeke. Veličanstvenu pozadinu egzotično-erotskog romantičnog prizora s vremenjskih nesretnih ljubavi uprizorit će majstorskom kromatikom u kontrastu tame i svjetla, noći i mjesečeve i zvjezdane svjetlosti i jutra, kraljevskim raskošnim bojama poput crvene, purpurne, zlatne i plave, kao pred savršenu kulisu koja naglašava tragiku vječne teme – zabranjene ljubavi. I u ovoj pjesmi izdvajaju se artifičijelni i prirodni pejzaž, naglašeni kontrastom svjetlucanja *zlatne šajke* i nemirom kojim strepnju kobi i nemir strasti reflektiraju prirodni valovi Nila. Ponovno se horizontalni i vertikalni prostori dodatno naglašavaju osvjetljenjem, pa se kraljica koja se, lijepa od ljubavi i ovjenčana svjetlom u bjelini rose i vijenca na čelu, u središtu prizora *penje* bijelim stepenicama, ostavljajući ljubavnika *dolje*, na rijeci koja ga s crnim brodarom odnosi. Prostor pjesme možemo gledati kroz prizmu poznatih povijesnih likova ispred zamišljene kulise, koja će svojom prepoznatljivošću istkati veličanstveno i dramatično prizorište priče o svim bezimenim ljubavnicima koji pripadaju nespojivim svjetovima, poručujući da se u drevnom, svjetlom okupanom svijetu može dogoditi samo nešto veliko i vječno. Mitološki, apstraktni, imaginarni, kraljevski ili božanski, Vidrićevi svjetovi svojim poznatim konceptima donose gotova, jasno određena značenja; oni naglašavaju prizor, emociju, trenutak u životu koji će pred njima oprostoren opjevati. Prostorni i vremenski koncept tako pridonose naglašavanju *vječnih* tematskih i poetskih preokupacija (poput promišljanja o smrtnosti i prolaznosti (*U oblacima*, *Mrtvac*), o ljubavi i predmetu ljepote (*Elije Glauko*, *Romanca*, *Notturmo*), o prokletstvu pjesnika (*Plakat*).

Lirski promatrač na imaginarnoj karti

Vidrićeva lirika, pod utjecajem poetika moderne, uklanja se mimetičkom oblikovanju realnih prostora, no svijest o činjenici da prostor zadržava sažeto vrijeme, “lijepe fosile trajanja” (Bachelard 2000: 32) očituje se i u pjesmama u kojima je prostor preslika transformirane poetske introspekcije. U njima progovara subjektivnom introspekcijom transformiranim slikama i onim prostorima, pejzažima i prizorištima pjesme koji se referiraju na realne, no ne odriče se ni tada fluidnih prostora na granici imaginarnog, poput prostora snovitosti ili tajanstvenog nemira (*Dva pejzaža*, *Adieu*). Prostor snova i imaginativnog za Vidrića je *međuprostor*, između zemlje i neba, u kojem je lirski subjekt, progovarajući mislima pripovjedača (usp. Fališevac 2002: 62) prisutan mentalno, zagledan u nepoznato, tajanstveno (*Notturmo*), u daljinu

prošlosti (*Sanjao sam...*), u drugo, zamišljeno mjesto na vodenoj liniji između zemlje i nebosklona (*U oblacima*). Pritom su sredstva prostornog izmještanja koja mu pomažu pri svladavanju prostornih udaljenosti neuočljiva, a sam lirski promatrač neuhvatljiv, neodredive pripadnosti ili zavičajnosti. Vidrićevo pozicioniranje pjesničkog subjekta prema prostoru u kojem će oprioriti svoju lirsku preokupaciju ukazuje na detalje u formiranju/konstruiranju njegova pjesničkog identiteta pa se njegov lirski subjekt u smislu smještaja može uvijek locirati na samom rubu tematiziranog prostora pjesme, no uvijek unutar njega. Često udaljen od središta zbivanja ili osvjetljenog prizorišta centralnog prostora pjesme ili zagledan zaneseno u daljinu, Vidrićev lirski promatrač odiše odsutnošću. Distanciran i mislima i prostorno, skriva se negdje drugdje, u nekom dijelu spacijalne karte, na povišenom ili udaljenom toposu (*Kipovi*, *Ambrozijska noć*, *U oblacima*, *Putovah*, *Ex Pannonia*) ili u liku nekog drugog (*Scherzo*). Na zemljopisnoj karti Vidrićevih pjesničkih prostora upravo je taj prostor snovitosti i distanciranosti neki specifičan vidrićevski *nadprostor*, kao posebna razina topografske strukture i stupanj najviše razine rekonstrukcije prostora (Zoran 1984: 316), prostor koji je u nekoj međusferi – pomaknut iz realnosti u svijet vizualnih arhetipskih idila – sfera snovitosti, snova i sanjarenja, svijet imaginacijskog odvajanja pjesnika.

Umjesto zaključka...

Dramatičnost i teatrološka sceničnost, karakteristični za stihove Vladimira Vidrića, postignuti su između ostalog formiranjem nestvarnih prostora – svijeta lirskih motiva koji čine okosnicu Vidrićevih poetskih slika, uvijek svjetlom oprizorenih, i onog imaginarnog, pred koji se, kao na klišeiziranoj pozornici, smjestio. Vidrićevi uređeni, artificirani krajolici šire konotacije značenja prostora u književnosti. Estetizirane i oplemenjene Vidrić će ih kreirati kako bi dekonstrukcijom poznatog povijesnog (ili realnog) prostora modernistički naglasio prevlast fikcije nad zbiljom, dodatno udaljene naglašenom intencijom k artificijelnosti. Fikcijski svjetovi koji su kulisa poetskom prizoru potaći će kovitlac čitateljeva iskustva i znanja. Oni sažimaju njegovo pamćenje podrazumijevajući stalan snažan utjecaj artističkog ljudskog višestoljetnog djelovanja, te time naglašavaju dramatične, vječne teme. Vidrić formira prostor i na osnovi umjetničkih i iskustvenih asocijacija i znanjem formiranim premisama konstruira imaginarnu spacijalnu i topografsku kartu koja spaja umjetničke, drevne svjetove, čije granice se svode na prostor slike/prizora pjesme, jasno omeđene i bezmjesne istovremeno. Kao poseban spacijalni fenomen otkriva se i fluidni međuprostor snova i sa-

njarenja, poput aluzije na bijeg u prostornost lirskog imaginarnog artističkog nadsvijeta.

U susretu dvaju svjetova – centralnog i stvarnog, koji će oslikati pjesma, i onoga koji je tek prizorište, imaginativna kulisa, očituje se intencija da se božanskim, irealnim ili mitskim ozračjem postigne dojam onezbiljevnja prizora, koji rezultira naglaskom na njegovoj univerzalnosti, postignutoj dojmom migracije kroz vrijeme i prostor k vječnom uzoru modernista – artističkom svijetu. Osvrt na Vidrićevu poeziju kroz prizmu dvaju svjetova u kojima će Vidrić oprostoriiti lirske prizore nudi u kontinuiranoj otvorenosti interpretacije prilog tumačenju pjesnikovih estetičkih, semantičkih i poetičkih izričaja.

Literatura

Bachelard 2000: Bachelard, G. *Poetika prostora*. Zagreb: Ceres.

Bednaries 2013: Bednaries, G. Pod povećalom: prostor i doživljaj prostora u modernome pjesništvu. – U: *Imaginacije prostora: centri i periferije – metropole i provincije u književnostima i kulturama Srednje Europe*. Ur. D. Oraić Tolić, E. Kulcsár Szabó. Zagreb: Disput, 2013, 123-456.

Brković 2013: Brković, I. Književni prostori u svjetlu *prostornog obrata*. – *Umjetnost riječi* br. 1-2, 2013, 115-138.

Čuljat 2012: Čuljat, S. *Poetika prostora: Kovačić, Novak i Hardy*. Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.

Fališevac 2002: Fališevac, D. Balaneskne pjesme Vladimira Vidrića. – *Umjetnost riječi* br. 1-2, 2002, 59-77.

Foucault 1996: Foucault, M. O drugim prostorima. – *Glasje* br. 6, 1996, 8-14.

Frangeš 1990: Frangeš, I. Ljepota tuge. – *Umjetnost riječi* br. 1, 1990, 39-47.

Grgas 2010: Grgas, S. Bučno nadire prostor sa svih strana: Geografija u pjesništvu Adriane Škunca. – U: *Muzama iza leđa*. Ur. T. Vuković. Zagreb: Zagrebačka slavistička škola, 2010, 51-72.

Grgas 2014: Grgas, S. O hrvatskome specijalnom imaginariju. – U: *Mjesto, granica, identitet: prostor u hrvatskoj književnosti i kulturi*. Ur. L. Molvarec. Zagreb: Filozofski fakultet, 2014, 49-66.

Kravar 2001: Kravar, Z. Krajolik s tajnom. – U: *Književni protusvjetovi*. N. Batušić, Z. Kravar, V. Žmegač. Zagreb: Matica hrvatska, 2001, 187-197.

Mallory, Simpson-Housley (eds.) 1987: *Geography and literature : a meeting of the disciplines*. Ed. by W. E. Mallory, P. Simpson-Housley. Syracuse, New York: Syracuse University Press.

Mokrović 2000: Mokrović, Lj. *Vidrić u kontekstu europskog modernizma*. – *Gazophylacium* br. ½, 2000, 53-66.

Molvarec (ed.) 2014: *Mjesto, granica, identitet: prostor u hrvatskoj književnosti i kulturi*. Ur. L. Molvarec. Zagreb: Filozofski fakultet.

Oraić Tolić (ed.) 2013: *Imaginacije prostora: centri i periferije – metropole i provincije u književnostima i kulturama Srednje Europe*. Ur. D. Oraić Tolić i E. Kulcsár Szabó. Zagreb: Disput.

Peić 1959: Peić, M. Vidrić i slikarstvo. – *Književnik* br. 5, 1959, 26-38.

Prieto 2013: Prieto, E. *Literature, geography, and the postmodern poetics of place*. New York: Houndmills: Palgrave Macmillan.

Užarević 1991: Užarević, J. Vladimir Vidrić: Pejzaž, interpretacijska polemika. – *Zrcalo* br. 1, 1991, 133-146.

Užarević 1996: Užarević, J. Vizualnost Vidrićeve lirike. – *Republika* br. 5-6, 1996, 106-121.

Užarević 1997: Užarević, J. Vidrićeve pjesme – zbirka ili knjiga? – *Croatica* br. 45/46, 1997, 347-358.

Vidrić 1994: Vidrić, V. *Pjesme*. Prir. Z. Plepelić. Zagreb: Erazmus.

Zlamalik 1984: Zlamalik, V. *Bela Čikoš Sesija – začetnik simbolizma u Hrvatskoj*. Zagreb: JAZU.

Zoran 1984: Zoran, G. Towards a Theory of Space in Narrative. – *Poetics Today* br. 2, 1984, 309-335.